

Informacja Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców o stosowaniu w roku 2020 *ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 2019 r. poz. 1666 z późn. zm.) w zakresie realizacji zobowiązań Rzeczypospolitej Polskiej wynikających z *Konwencji Genewskiej dotyczącej statusu uchodźców* oraz *Protokołu Nowojorskiego dotyczącego statusu uchodźcy*

Warszawa, luty 2021 r.

Spis treści:

1. Stan prawny	3
2. Wykonanie <i>ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej</i> w zakresie rozpatrywania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej	5
3. Postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej prowadzone wobec szczególnych grup wnioskodawców.....	22
4. Postępowanie wobec cudzoziemców nielegalnie przybywających lub przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	24
5. Pomoc dla cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej	26
6. Realizacja <i>Konwencji Genewskiej i Protokołu Nowojorskiego</i> w zakresie wydawania uchodźcom dokumentów	32
7. Współpraca z Wysokim Komisarzem Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców	35
8. Realizacja <i>Konwencji Genewskiej oraz Protokołu Nowojorskiego</i> w kontekście przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej	36
9. Zakończenie	42
10. Załączniki (tabele statystyczne)	43

1. Stan prawny

Konwencja Genewska dotycząca statusu uchodźców, sporządzona dnia 28 lipca 1951 r. (Dz. U. z 1991 r. nr 119, poz. 515) oraz *Protokół Nowojorski dotyczący statusu uchodźców, sporządzony dnia 31 stycznia 1967 r.* (Dz. U. z 1991 r. nr 119, poz. 517) definiują materialno-prawne podstawy nadawania statusu uchodźcy oraz określają najważniejsze prawa i wolności uchodźców. Ww. akty prawne nie precyzują jednakże zasad i trybu postępowania w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej. W Polsce kwestie te reguluje *ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*. W ustawie unormowano także zasady wydawania uchodźcom dokumentów oraz zasady współpracy z Wysokim Komisarzem Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców. W odrębnych aktach uregulowane zostały w prawie polskim zasada *non-refoulement*, jak również prawa socjalno-bytowe uchodźców.

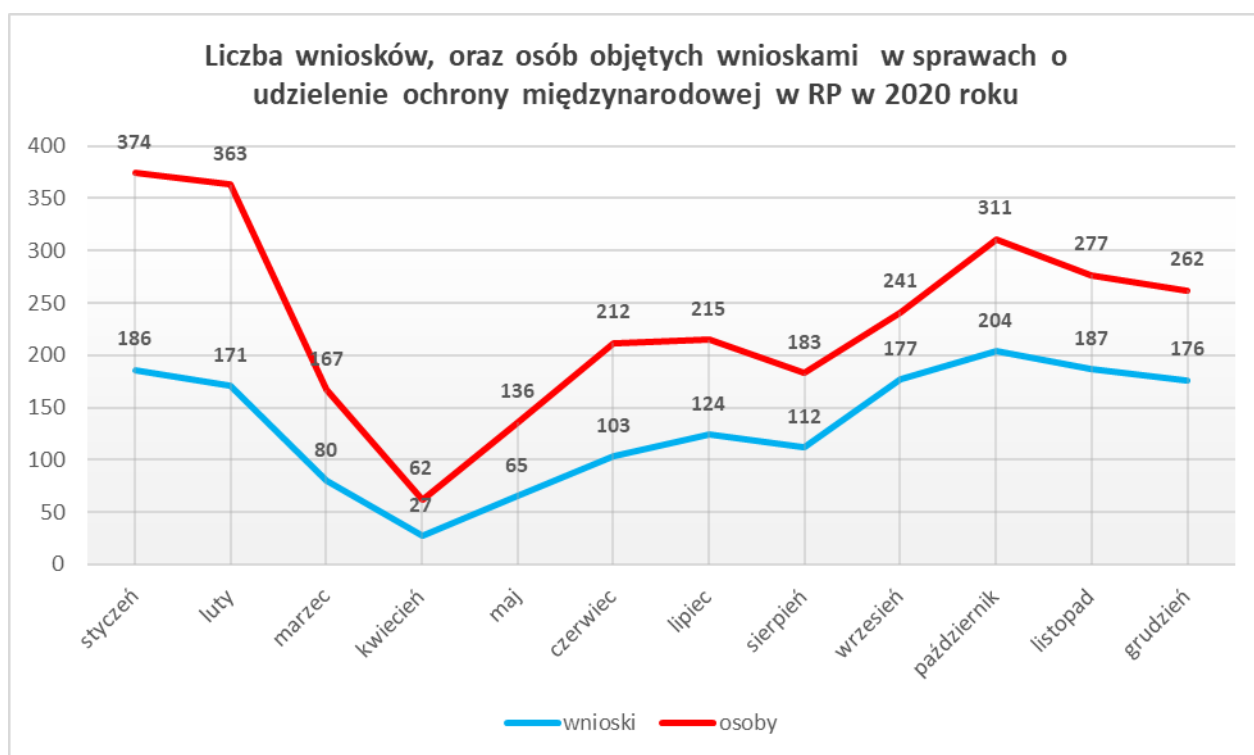
Polska stosuje tzw. jednolitą procedurę azylową. W toku postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej bada się nie tylko spełnianie warunków do uznania za uchodźcę, ale także – w razie stwierdzenia, że nie są one spełnione – inne okoliczności skutkujące ochroną przed powrotem do kraju pochodzenia. Cudzoziemcowi, który nie kwalifikuje się do uznania za uchodźcę, lecz który w przypadku powrotu do kraju pochodzenia może być narażony na rzeczywiste ryzyko doznania poważnej krzywdy, udziela się ochrony w postaci ochrony uzupełniającej. Ochrona międzynarodowa może być również udzielona cudzoziemcom przesiedlonym do Polski z krajów trzecich czy też relokowanym z innych państw członkowskich Unii Europejskiej.

Począwszy od dnia 20 lipca 2007 r. organem właściwym w sprawach udzielania cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców, który prowadzi postępowania o udzielenie

ochrony międzynarodowej przy pomocy Departamentu Postępowań Uchodźczych.

2. Wykonanie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie rozpatrywania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej

W 2020 r. złożono w Rzeczypospolitej Polskiej 1 612 wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej. Wnioskami tymi objęto 2 803 osoby, co jest liczbą znacznie mniejszą niż w roku 2019, w którym zarejestrowano 1 958 wniosków dotyczących 4 096 osób. Tak duży spadek liczby osób wnioskujących o ochronę międzynarodową był niewątpliwie skutkiem pandemii koronawirusa, a tendencje spadkowe obserwowane były we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej.

Największą grupę osób ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej stanowili w 2020 r. obywatele Federacji Rosyjskiej – 1 283

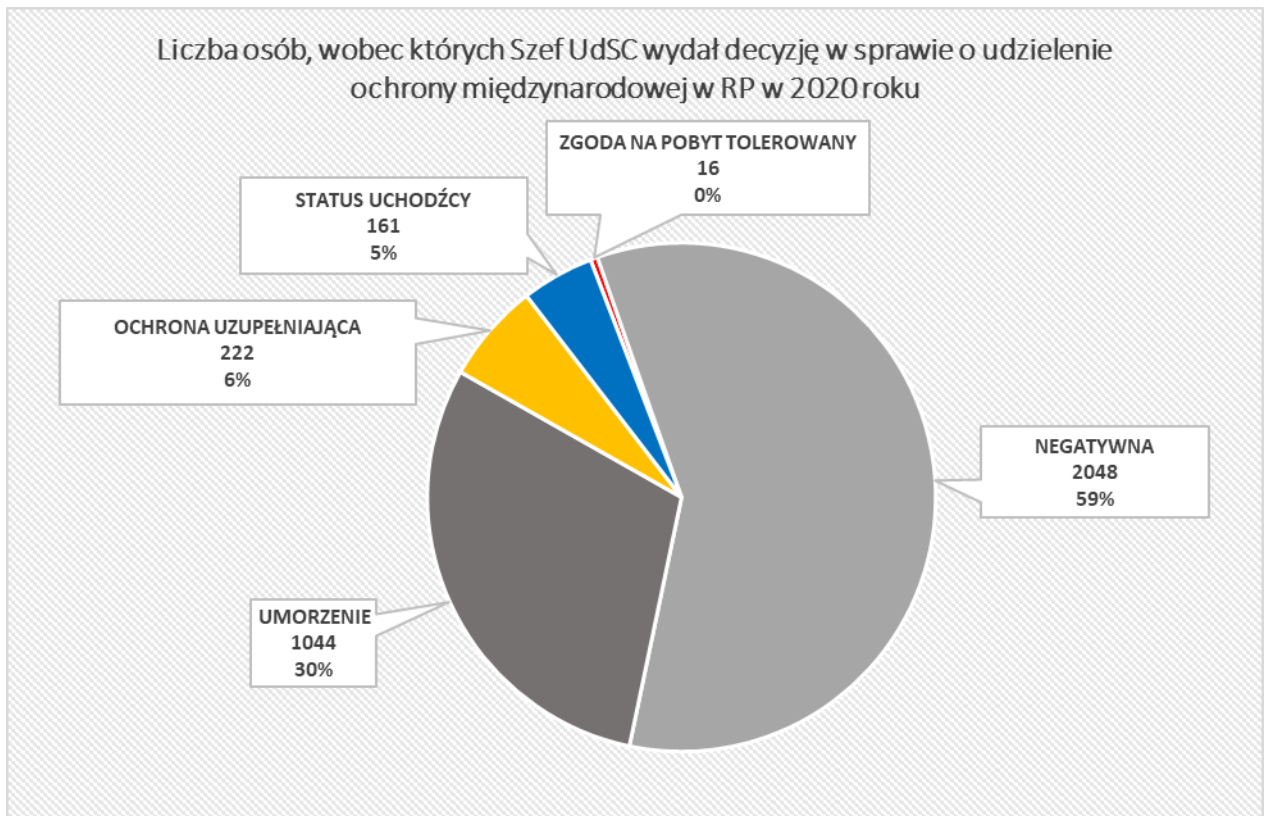
osoby (około 45% ogółu). W większości – 1 098 osób - były to osoby deklarujące narodowość czeczeńską. Drugą najliczniejszą grupą cudzoziemców byli obywatele Białorusi – 407 osób (około 14% ogółu), a trzecią obywatele Ukrainy – 317 osób (około 11% ogółu). Ponadto, o ochronę międzynarodową występowali najczęściej obywatele Afganistanu – 120 osób, Tadżykistanu – 87 osób, Turcji – 74 osoby oraz Gruzji – 61 osób.

Analiza powyższych danych wskazuje, że w 2020 r. w porównaniu do roku poprzedniego zmienił się nieco skład narodowościowy cudzoziemców ubiegających się w Rzeczypospolitej Polskiej o udzielenie ochrony międzynarodowej. Procentowy udział osób pochodzących z Federacji Rosyjskiej spadł z około 64% w 2019 r. do około 45% ogółu w roku ubiegłym. Drugą pod względem wielkości grupą narodowościową osób wnioskujących o ochronę stali się obywatele Białorusi – 407 osób, których liczba rok wcześniej wyniosła zaledwie 37. Nie uległ zmianie natomiast procentowy udział cudzoziemców przybywających z Ukrainy, wyniósł on około 11% ogółu, tak samo jak w roku 2019. Podobnie jak w 2019 r. do Polski licznie przybywali także chcący uzyskać ochronę międzynarodową obywatele Afganistanu, Tadżykistanu i Gruzji. W porównaniu do 2019 r. spadła natomiast liczba obywateli Iranu występujących z takim wnioskiem (z 52 do 19 osób).

Wspomnieć należy, że w związku z pandemią koronawirusa wprowadzono szereg rozwiązań zarówno prawnych, jak i praktycznych, które z jednej strony miały na celu ograniczenie transmisji COVID-19, natomiast z drugiej pozwoliły na utrzymanie ciągłości i sprawności realizacji zadań związanych z prowadzeniem postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej. I tak, w okresie od dnia 16 marca do dnia 25 maja 2020 r. bezpośrednia obsługa klientów Urzędu do Spraw Cudzoziemców była wstrzymana i prowadzenie przesłuchań face to face nie było możliwe. Odbywać się mogły jedynie przesłuchania cudzoziemców osadzonych w strzeżonych ośrodkach dla

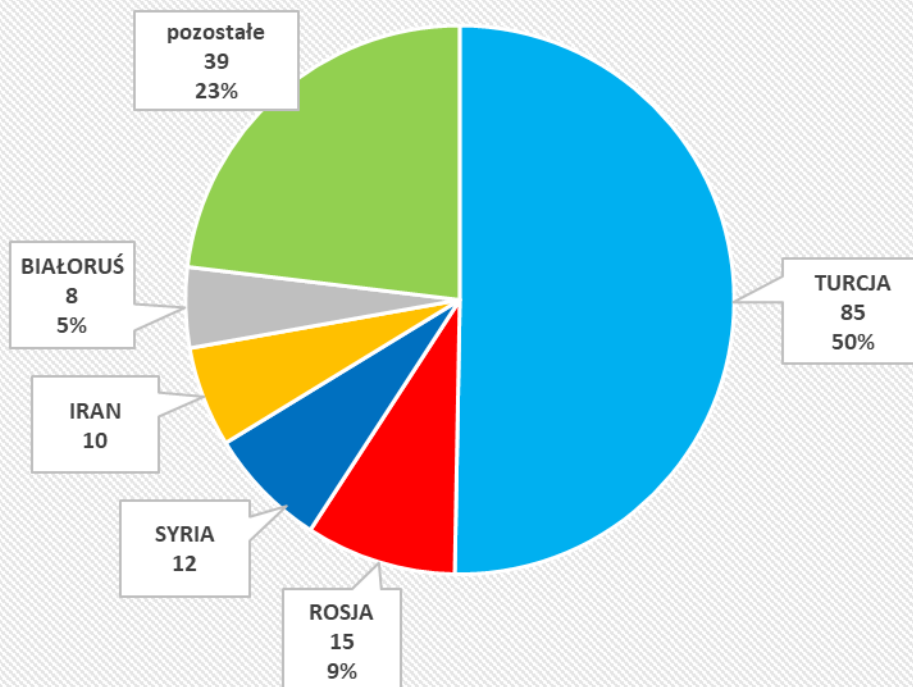
cudzoziemców i aresztach dla cudzoziemców w formie wideokonferencji na dotychczasowych zasadach. Aby zapewnić sprawne prowadzenie postępowań o udzielenie ochrony międzynarodowej opracowana została wewnętrzna procedura przesłuchań w czasie pandemii, która dotyczyła wszystkich pozostałych cudzoziemców, a która weszła w życie w dniu 20 maja 2020 r. Większość przesłuchań w 2020 r. przeprowadzonych zatem została w formie wideokonferencji. Ponadto, w dniu 31 marca 2020 r. weszła w życie nowelizacja *ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych* (Dz. U. poz. 568), w której przewidziano szczególne rozwiązania dotyczące wstrzymania lub zawieszenia biegu terminów w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii. Powyższe rozwiązania, zgodnie z którymi bieg terminów procesowych między innymi w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej nie rozpoczynał się, a rozpoczęty ulegał zawieszeniu w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 zostały uchylone na podstawie *ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2* (Dz. U. poz. 875).

W minionym roku wydano decyzje w sprawach 3 491 osób wnioskujących udzielenie ochrony międzynarodowej w 2020 r. i wcześniej. Oznacza to tendencję spadkową w porównaniu do roku 2019, w którym decyzje wydano w stosunku do 4 000 cudzoziemców.

Zgodnie z art. 1 A ust. 2 *Konwencji Genewskiej*, uchodźcą jest osoba, która żywi uzasadnioną obawę przed prześladowaniem z powodu rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych, na skutek tej obawy przebywa poza granicami kraju pochodzenia i nie może lub nie chce z tego powodu korzystać z ochrony tego kraju. Przepis ten został bezpośrednio przetransponowany do *ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej* (vide art. 13 ust. 1).

Liczba osób, wobec których Szef UdSC wydał decyzję o nadaniu statusu uchodźcy w RP w 2020 roku

W ubiegłym roku status uchodźcy nadano 161 cudzoziemcom, w tym między innymi 85 obywatelom Turcji, 15 cudzoziemcom z Federacji Rosyjskiej, 12 Syryjczykom i 10 obywatelom Iranu. Dla porównania, rok wcześniej tą formą ochrony objęto 131 osób (między innymi: Turcja – 49 osób, Iran – 19 osób, Irak – 19 osób). Liczba osób, którym nadano status uchodźcy w roku ubiegłym była zatem o około 23% większa w porównaniu do roku 2019.

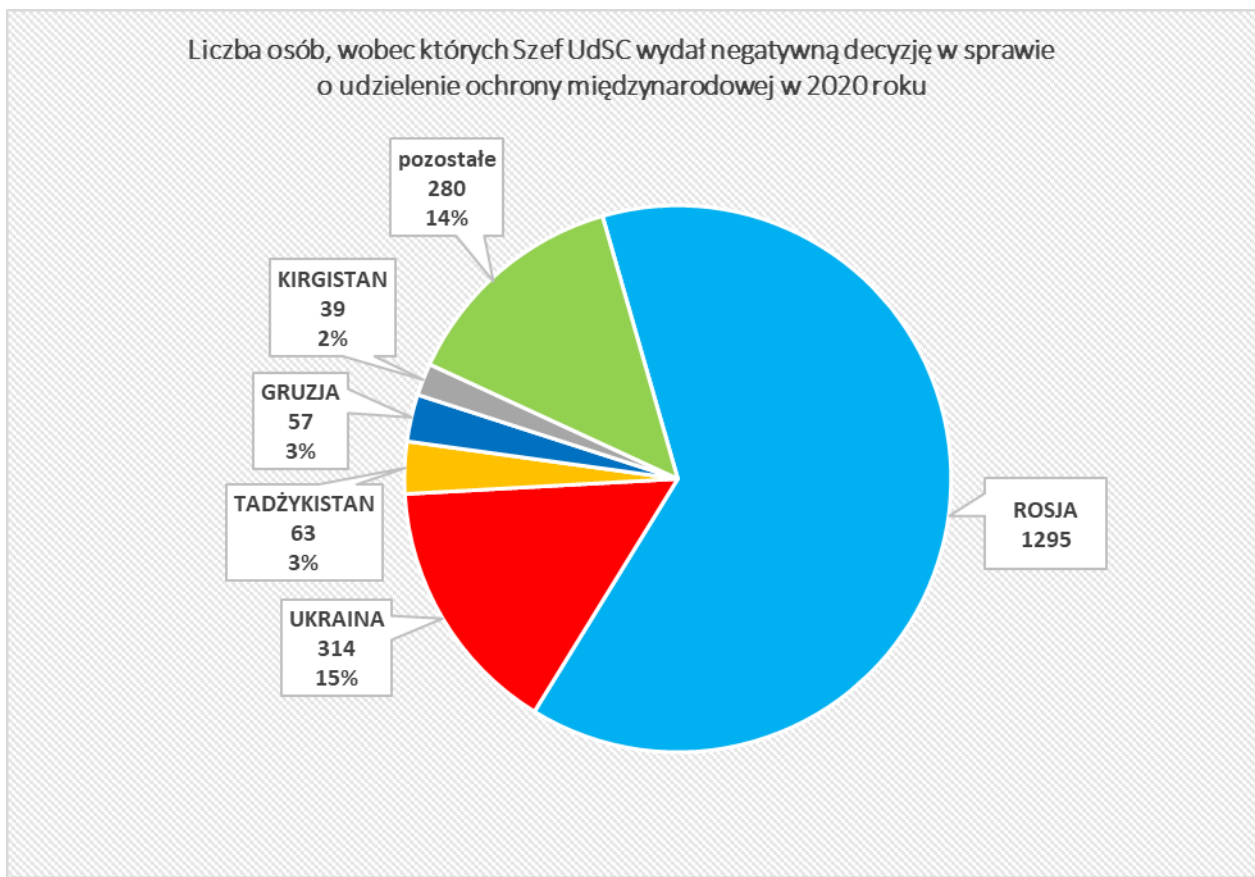
Zgodnie z art. 1C *Konwencji Genewskiej*, jej postanowienia przestają obowiązywać w stosunku do osób, które dobrowolnie zwrócić się o ochronę państwa, którego są obywatelami, dobrowolnie przyjmą utracone uprzednio obywatelstwo, przyjmą nowe obywatelstwo i korzystają z ochrony państwa, którego obywatelstwo przyjęły, ponownie dobrowolnie osiedlą się w państwie,

które opuściły lub poza którego granicami przebywały z powodu obawy przed prześladowaniem, albo też nie mogą dłużej odmawiać korzystania z ochrony państwa swojego obywatelstwa, albowiem ustały warunki, w związku z którymi zostały uznane za uchodźców. Wskazane powyżej klauzule uwzględnione zostały w art. 21 ust. 1 *ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*.

W 2020 r. w oparciu o wskazane powyżej przesłanki statusu uchodźcy pozbawiono 12 osób – 11 obywateli Federacji Rosyjskiej i 1 obywatela Sri Lanki. Z kolei ochrony uzupełniającej pozbawionych zostało 95 osób – wszyscy byli obywatelami Federacji Rosyjskiej. W zakresie cofania ochrony międzynarodowej sytuacja jest zbliżona do roku 2019, w którym pozbawiono ochrony międzynarodowej łącznie 106 osób.

W przypadku 2 048 osób wydano decyzje negatywne (tj. bądź o uznaniu wniosku za niedopuszczalny – 1 236 osób, bądź o odmowie udzielenia obu form ochrony międzynarodowej – 812 osób). Jest to więcej niż w roku 2019 o około 18% (wówczas decyzje negatywne otrzymało 1 730 osób).

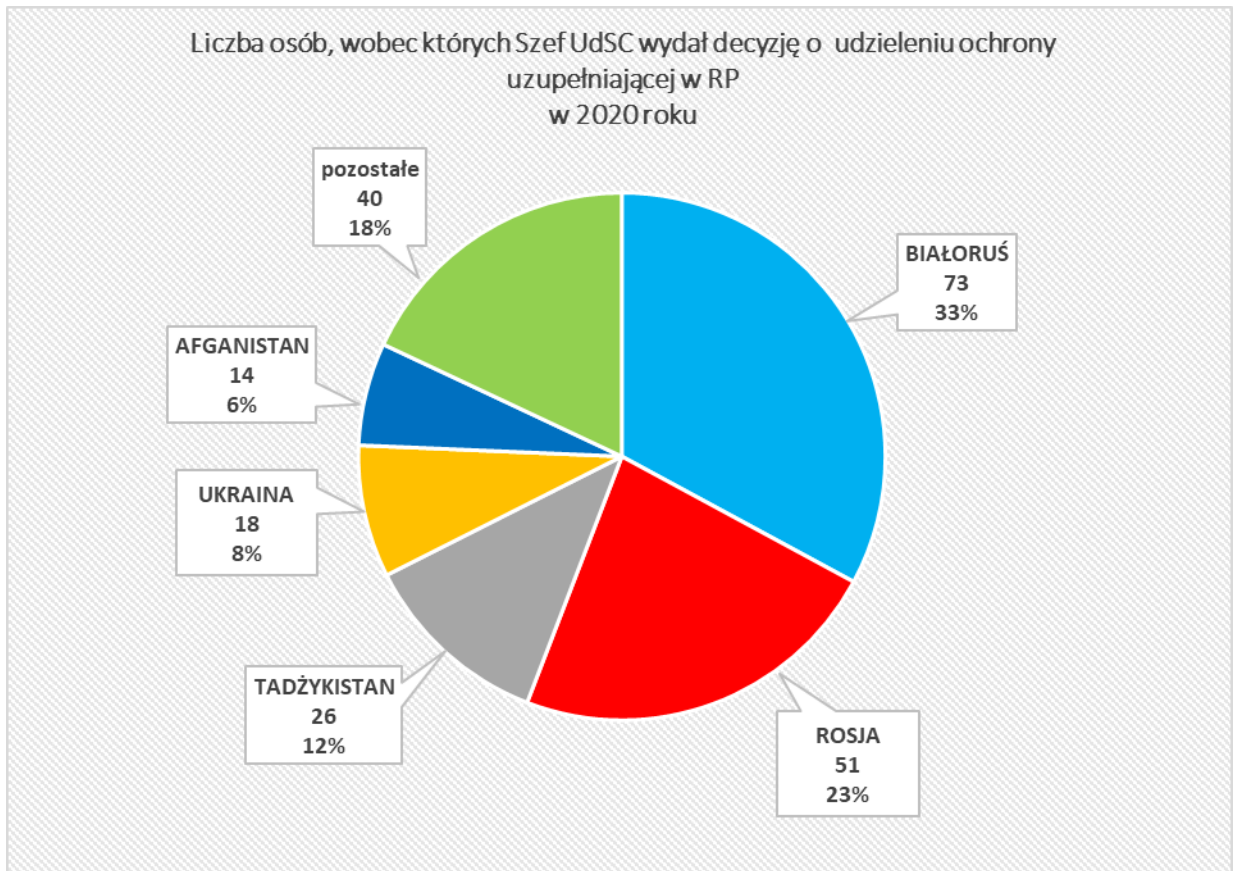
Część z ubiegłorocznych wniosków rozpatrzono w trybie przyspieszonym. Jest to szczególnie ważne, gdy wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej składa osoba, która ma być zobowiązana do powrotu. Instytucja ta pozwala na zapobieganie instrumentalnemu traktowaniu procedury w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej, jako środka uniemożliwiającego powrót. Ponadto jej istnienie przyczynia się do skrócenia czasu trwania takiego postępowania. Tryb przyspieszony zastosowano w przypadku 63 cudzoziemców.

W roku ubiegłym odnotowano 2 przypadki zastosowania tzw. klauzuli wyłączającej, określonej w art. 1F *Konwencji Genewskiej* – dotyczyło to obywateli Libii i Turcji. Należy wspomnieć, że okoliczności skutkujące wykluczeniem z możliwości korzystania z dobrodziejstw *Konwencji* zostały wprost wskazane w *ustawie o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej* (vide art. 19 ust. 1 pkt 3). Klauzulę wyłączenia zastosowano także w 1 przypadku dotyczącym ochrony uzupełniającej - w stosunku do obywatela Maroka.

Jak wzmiankowano wcześniej, w przypadku odmowy nadania statusu uchodźcy, z urzędu rozstrzyga się o potrzebie udzielenia cudzoziemcowi ochrony uzupełniającej. W 2020 r. ochrona uzupełniająca została udzielona 222 osobom, w tym między innymi 73 obywatelom Białorusi, 51 osobom przybyłym z

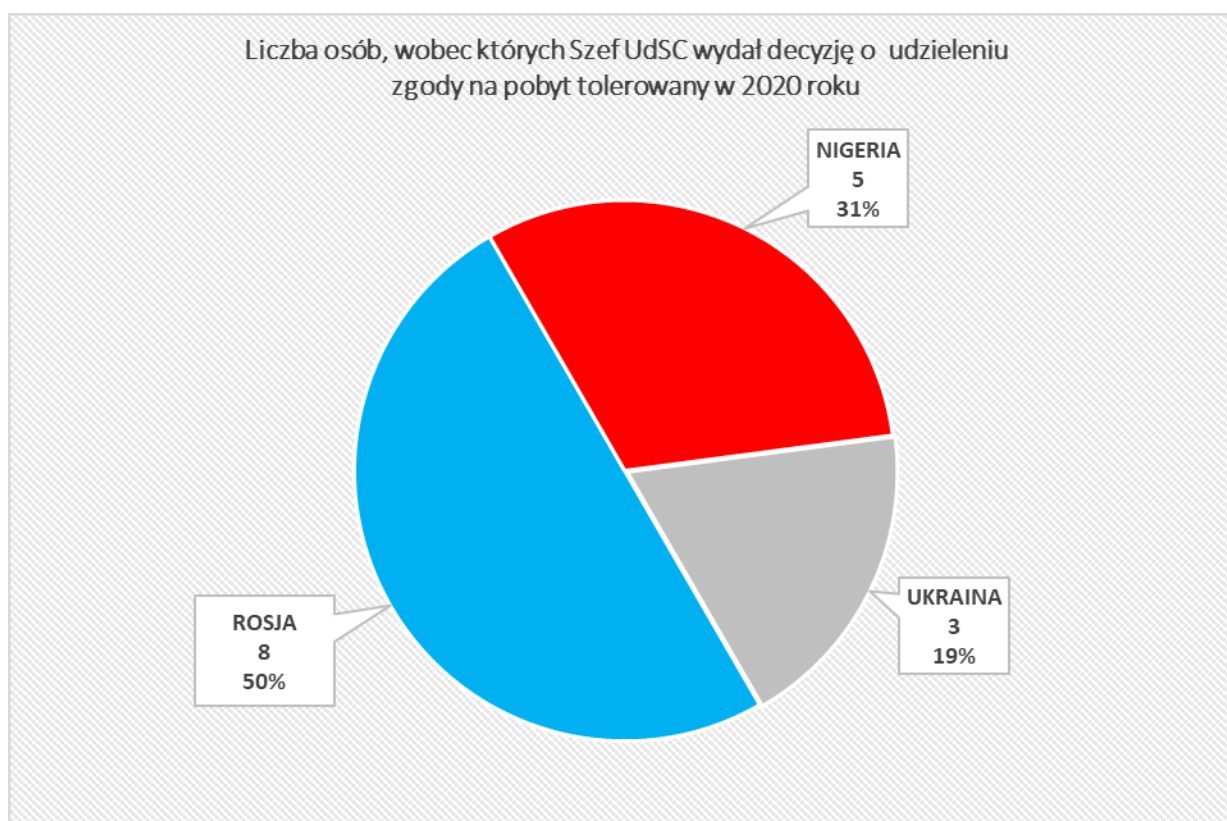
Federacji Rosyjskiej, 26 obywatelom Tadżykistanu, 18 osobom z Ukrainy oraz 14 z Afganistanu. Jest to liczba o około 72% wyższa w porównaniu do roku 2019 - wówczas ochronę uzupełniającą otrzymało 130 cudzoziemców.

W sprawach wszczętych przed dniem 1 maja 2014 r. w sytuacji, kiedy cudzoziemiec nie spełniał warunków do nadania statusu uchodźcy ani warunków do udzielenia ochrony uzupełniającej, Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców badał potrzebę objęcia cudzoziemca ochroną w postaci zgody na pobyt tolerowany. Cudzoziemcowi udzielało się zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli jego wydalenie mogłoby nastąpić jedynie do kraju, w którym zagrożone byłoby jego prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa osobistego, w którym mógłby zostać poddany torturom albo

niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu lub być zmuszony do pracy lub pozbawiony prawa do rzetelnego procesu sądowego albo być ukarany bez podstawy prawnej w rozumieniu *Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.* lub naruszałoby prawo do życia rodzinnego w rozumieniu ww. *Konwencji*, lub naruszałoby prawa dziecka określone w *Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.*, w stopniu istotnie zagrażającym jego rozwojowi psychofizycznemu.

W 2020 r. odmówiono nadania statusu uchodźcy oraz udzielenia ochrony uzupełniającej i jednocześnie udzielono zgody na pobyt tolerowany 16 osobom – czterokrotnie więcej niż w roku 2019, przy czym połowa beneficjentów była obywatelami Federacji Rosyjskiej.

Powyższe dane wskazują, iż w 2020 r. w Polsce objęto ochroną międzynarodową oraz krajową łącznie 399 cudzoziemców. Stanowi to około 14% osób, które złożyły wnioski o nadanie statusu uchodźcy – co jest poziomem wyższym niż w roku 2019 o 8 punktów procentowych.

Rzetelna ocena zasadności złożonych wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej byłaby niemożliwa bez odniesienia sytuacji wnioskodawców do realiów występujących w krajach ich pochodzenia. Dopiero bowiem na tym tle można dokonać właściwej oceny, czy dana osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową, rzeczywiście może obawiać się prześladowań lub poważnej krzywdy w rozumieniu przepisów *ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*. W 2020 r. Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Departamentu Postępowań Uchodźczych przygotował 493 opracowania dotyczące sytuacji w krajach pochodzenia. Opracowania te dotyczyły 65 państw świata, w tym najwięcej z nich: Federacji Rosyjskiej (88), Ukrainy (38), Turcji (35), Afganistanu (22), Tadżykistanu (20), Iranu (19), Armenii (16), Iraku (16), Syrii (16) i Białorusi (14). Zakres tematyczny poruszany w opracowaniach Wydziału Informacji o Krajach Pochodzenia był bardzo szeroki i obejmował takie zagadnienia jak: sytuacja bezpieczeństwa w danym kraju i zagrożenia dla ludności cywilnej, sytuacja wybranej grupy narodowej lub etnicznej, sytuacja danej grupy religijnej lub wyznaniowej, sytuacja danej grupy społecznej (np. kobiet, LGBTI), organy ścigania i możliwość uzyskania ochrony, wymiar sprawiedliwości i system penitencjarny w danym kraju, sytuacja osób powracających do danego kraju, służba wojskowa, system opieki medycznej, możliwość leczenia konkretnej choroby, informacje dotyczące różnych miast czy wsi oraz wydarzeń, informacje na temat konkretnych osób.

Dodatkowo, wspólnie z ekspertami zewnętrznymi Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia opracował dwa duże raporty dotyczące sytuacji kobiet w Afryce oraz wymiaru sprawiedliwości w Federacji Rosyjskiej. Ponadto,

zorganizował cztery szkolenia, które ze względu na sytuację epidemiologiczną, odbyły się on-line. Szkolenia prowadzone były przez ekspertów zewnętrznych i dotyczyły następujących zagadnień: sytuacja w wybranych krajach afrykańskich, wymiar sprawiedliwości w Federacji Rosyjskiej, sytuacja Kurdów w Turcji i Iraku oraz sytuacja kobiet na Kaukazie Północnym.

W 2020 r. Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia kontynuował również prowadzenie księgozbioru. Jego zasoby pod koniec ubiegłego roku liczyły około 10 000 publikacji. Pomimo ogólnie trudnych warunków, w jakich funkcjonował księgozbiór, w ciągu roku wypożyczono zainteresowanym pracownikom Urzędu do Spraw Cudzoziemców 194 książki. Jednocześnie, kontynuowano opisywanie w elektronicznym systemie bibliotecznym książek znajdujących się w zasobach księgozbioru (dodawano zdjęcia okładek, spisów treści, recenzji, a także szersze opisy dotyczące niektórych publikacji).

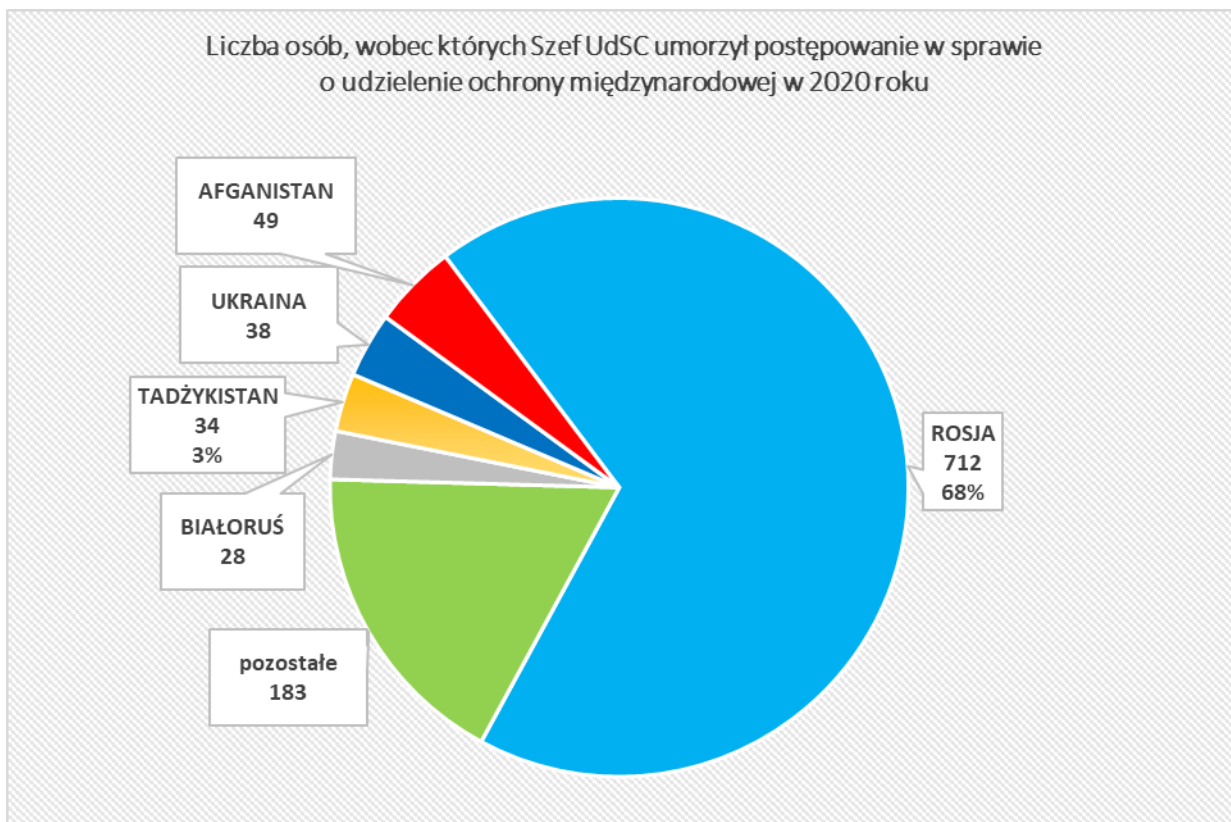
Ponadto, pracownicy Wydziału Informacji o Krajach Pochodzenia przygotowali w ramach projektu FAMI „*Zwiększenie zdolności pracowników DPU UDSC do zbierania, gromadzenia, analizy i rozpowszechniania informacji o krajach pochodzenia, 2017-2020*” cztery albumy ze zdjęciami z misji badawczych do krajów pochodzenia (Etiopii, Turcji oraz Indii), które odbyły się w 2018 i 2019 r.

Pracownicy Wydziału Informacji o Krajach Pochodzenia zaangażowani byli również we współpracę z Europejskim Urzędem Wsparcia w dziedzinie Azylu (EASO). Najważniejszymi działaniami w ramach współpracy z EASO były: przygotowanie wkładu do raportu EASO na temat sytuacji bezpieczeństwa w Afganistanie, wykonanie peer-review raportu EASO z misji badawczej na Ukrainę, który dotyczył sytuacji służby zdrowia na w tym kraju, wykonanie peer-review raportu dotyczącego sytuacji bezpieczeństwa w Iraku.

Wracając tymczasem do postępowań administracyjnych w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej, które toczyły się przed Szefem Urzędu do Spraw Cudzoziemców, wskazać także należy, że w 2020 r. umorzono procedury

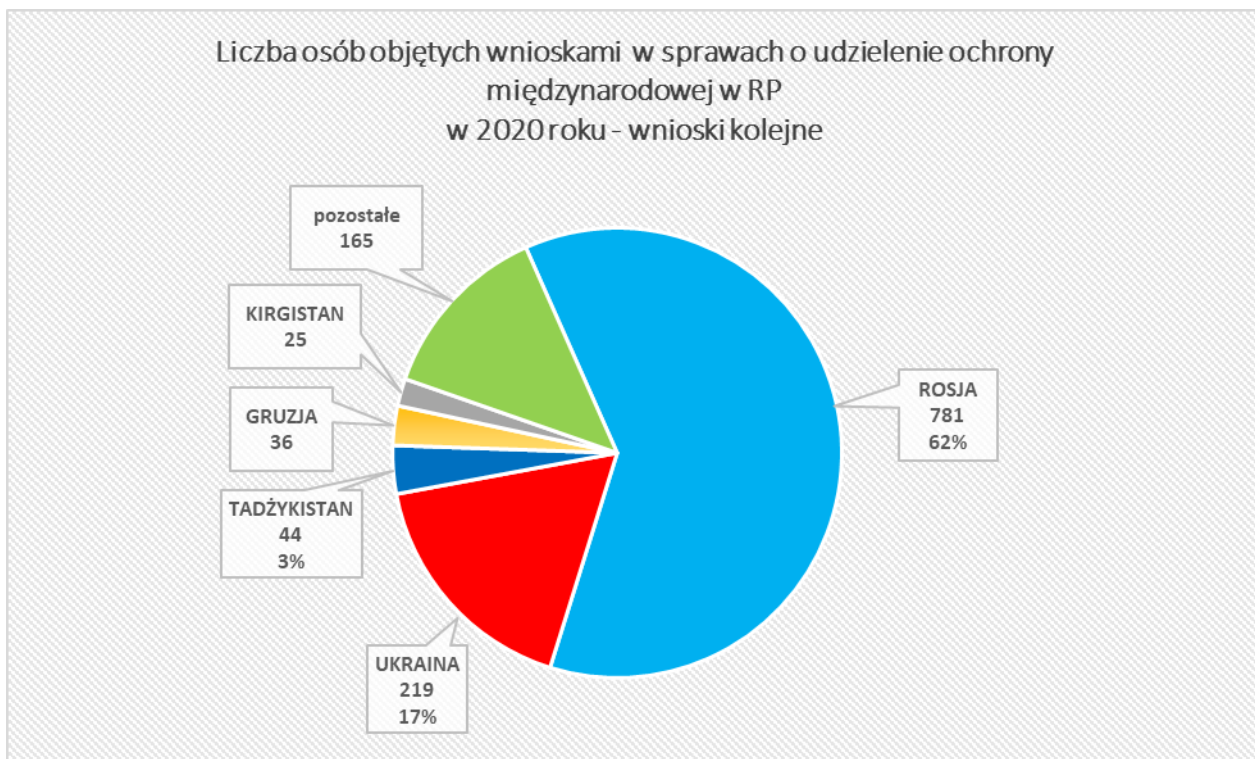
prorowadzone wobec 1 044 osób, w tym wobec 712 obywateli Federacji Rosyjskiej, 49 cudzoziemców z Afganistanu, 38 obywateli Ukrainy oraz 34 cudzoziemców z Tadżykistanu. Liczba osób, których postępowania zostały zakończone takim rozstrzygnięciem była prawie dwukrotnie mniejsza niż w roku 2019 (2 025 osób), co było niewątpliwie związane z sytuacją epidemiczną i ograniczeniami w swobodnym przemieszczaniu się, które wprowadzane były w większości państw członkowskich Unii Europejskiej. Najczęściej podstawą wydania decyzji o umorzeniu było wycofanie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej (także tzw. dorozumiane).

Zauważyć także należy, że procentowy udział tego typu rozstrzygnięć w stosunku do wszystkiego rodzaju wydanych decyzji w roku ubiegłym spadł w znaczący sposób. O ile w 2016 r. stanowiły one około 79% rozstrzygnięć, w 2017 r. około 51%, w 2018 r. około 44%, a w roku 2019 przekroczyły połowę wszystkich wydanych decyzji, to w 2020 r. osiągnęły poziom jedynie około 30%.

W 2020 r. podobnie jak w latach ubiegłych zdarzały się przypadki wielokrotnego wnioskowania o udzielenie ochrony międzynarodowej. Zjawisko składania przez tych samych cudzoziemców kolejnych wniosków jest obserwowane od roku 2003, wówczas kolejne wnioski o nadanie statusu uchodźcy złożyły 93 osoby (około 1,3% ogólnej liczby wszystkich osób wnioskujących). W następnych latach tendencja w tym zakresie była wzrostowa: 2004 r. – 137 osób (około 2 %), 2005 r. - 1 141 osób (około 21 %), 2006 r. – 3 280 osób (46 %). W roku 2007 po raz pierwszy nastąpił spadek liczby cudzoziemców składających kolejne wnioski o nadanie statusu uchodźcy do liczby 2 842 osób, co stanowiło 28 % ogólnej liczby wszystkich osób wnioskujących. W roku 2008 odsetek ten wyniósł 15 % (1 316 spośród 8 517 wnioskujących), a w roku 2009 – 10% (1 538 spośród 15 336 wnioskujących). W roku 2010 odnotowano tendencję wzrostową - kolejne wnioski złożyło już aż

około 34% osób (2 204 spośród 6 534 wnioskujących), w 2011, 2012 i 2013 – ponownie spadkową, na poziomie odpowiednio około 26% (1 801 spośród 6 534 wnioskujących), 15 % (1 579 osób spośród 10 753 wnioskujących) i 8% (1 219 osób spośród 14 996 wnioskujących). W 2014 r. tendencja ta uległa zmianie – z kolejnymi wnioskami wystąpiło już około 16% wnioskujących (1 072 osób). W kolejnych latach poziom ten utrzymywał się – w 2015 r. kolejne wnioski złożyło 1 970 osób (około 16% wnioskujących), w 2016 r. – 2 481 cudzoziemców (około 20% wnioskujących), w 2017 r. – 2 228 cudzoziemców (około 44% wnioskujących). W roku 2018 tendencja ta uległa zmianie, a procent wnioskodawców kolejny raz ubiegających się o ochronę międzynarodową zmniejszył się do około 39% (1621 cudzoziemców). Tendencja spadkowa utrzymywała się także w 2019 r. – kolejne wnioski złożyło 1 389 osób czyli około 34% wnioskujących, natomiast w ubiegłym roku nastąpił wzrost do poziomu około 45% - 1 267 osób spośród 2 803 wnioskodawców złożyło wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej po raz kolejny. Jest to wartość najwyższa od 2006 r.

Przyczyny praktyki wielokrotnego wnioskowania przez te same osoby o udzielenie ochrony międzynarodowej są dwojakie – próba uniknięcia wydania i/lub wykonania decyzji o zobowiązaniu do powrotu lub też możliwość dalszego korzystania ze świadczeń dla cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Cudzoziemcy niezadowoleni z wydanych wobec nich decyzji mają prawo do złożenia odwołania do Rady do Spraw Uchodźców. W 2020 r. organ drugiej instancji w zdecydowanej większości przypadków uznawał rozstrzygnięcia Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców za trafne, zasadne i zgodne z obowiązującymi przepisami – Rada do Spraw Uchodźców utrzymała w mocy około 95% zaskarżonych decyzji.

Rok 2020 to czwarty rok obowiązywania przepisów w zakresie udzielania nieodpłatnej informacji i pomocy prawnej.

Nieodpłatna informacja prawna w postępowaniu w pierwszej instancji przysługuje wnioskodawcy i cudzoziemcowi, wobec którego toczy się postępowanie w sprawie pozbawienia go statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej. Nieodpłatna informacja prawna polega na poinformowaniu wnioskodawcy lub cudzoziemca, wobec którego toczy się postępowanie w sprawie pozbawienia go statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej, o obowiązujących przepisach prawnych z zakresu udzielania ochrony międzynarodowej, pozbawiania statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej i przepisach regulujących postępowanie przed organami administracji publicznej w należących do właściwości tych organów sprawach z tego zakresu, przy uwzględnieniu szczególnej sytuacji tych osób. Nieodpłatnej informacji prawnej udzielają pracownicy Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

Nieodpłatna pomoc prawna obejmuje:

- sporządzenie odwołania od decyzji o: odmowie nadania statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony uzupełniającej, umorzeniu postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej, przekazaniu wnioskodawcy do państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej i umorzeniu postępowania, uznaniu wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej za niedopuszczalny, odmowie uwzględnienia oświadczenia wnioskodawcy o zamiarze dalszego ubiegania się o udzielenie ochrony międzynarodowej, pozbawieniu statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej,

- zastępstwo prawne w postępowaniu odwoławczym w sprawie: udzielenia ochrony międzynarodowej, przekazania wnioskodawcy do państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, pozbawienia statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej.

Nieodpłatnej pomocy prawnej udziela osobiście: adwokat, radca prawny albo osoba niebędąca adwokatem ani radcą prawnym, zatrudniona w organizacji pozarządowej prowadzącej działalność pożytku publicznego, uprawnionej do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej. Gotowość do świadczenia nieodpłatnej pomocy prawnej w 2020 roku zadeklarowało 165 radców prawnych, 177 adwokatów oraz 3 organizacje pozarządowe: Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa, Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć.

W roku 2020 z nieodpłatnej pomocy prawnej skorzystało 311 uprawnionych do niej cudzoziemców, a na nieodpłatną pomoc prawną wydano 253 789 zł 34 gr. Dla porównania rok wcześniej było to 304 beneficjentów, a wydatkowana kwota wyniosła około 237 097 zł.

3. Postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej prowadzone wobec szczególnych grup wnioskodawców

Szczególną ochroną w toku postępowań o udzielenie ochrony międzynarodowej objęte są następujące grupy cudzoziemców: małoletni przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez przedstawiciela prawnego lub zwyczajowego (małoletni bez opieki), ofiary przemocy oraz osoby niepełnosprawne, jak również osoby w podeszłym wieku, kobiety ciężarne, osoby samotnie wychowujące dziecko, ofiary handlu ludźmi, osoby chore. Szczególne traktowanie może polegać na zapewnieniu takim osobom specjalnej pomocy socjalnej lub/i zapewnieniu specjalnego wsparcia w zakresie procedury.

I tak, zeznania od takich osób odbiera się w warunkach dostosowanych do ich potrzeb i możliwości percepcji. Czynności w toku postępowania są dokonywane przy udziale psychologa lub pedagoga (w przypadku małoletnich bez opieki) albo psychologa lub lekarza (w przypadku pozostałych kategorii osób), wyłącznie przez wykwalifikowanych pod tym względem pracowników. Co do zasady osób, których stan psychofizyczny może uzasadniać domniemanie, że byli poddani przemocy, są małoletnimi bez opieki lub osobami niepełnosprawnymi nie można umieścić w areszcie dla cudzoziemców lub strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców.

Szczególny tryb postępowania nie wynika z samej *Konwencji Genewskiej*. Spełnia on jednak zalecenia Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców co do standardów procedur uchodźczych. Ponadto stanowi realizację przepisów *dyrektywy Rady nr 2003/9/WE z dnia 27 stycznia 2003 r. w sprawie minimalnych standardów przyjmowania osób ubiegających się o azyl* (Dz. Urz. WE nr L 031 z dnia 6 lutego 2003 r.), *dyrektywy Rady nr 2005/85/WE z dnia 1 grudnia 2005 r. w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania i cofania statusu uchodźcy w Państwach Członkowskich* (Dz. Urz. WE

nr L 326 z dnia 13 grudnia 2005 r.), *dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (wersja przekształcona)* oraz *dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową (wersja przekształcona)*, wdrożonych do polskiego porządku prawnego.

4. Postępowanie wobec cudzoziemców nielegalnie przybywających lub przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Zgodnie z art. 33 ust. 1 *Konwencji Genewskiej* „żadne umawiające się państwo nie wydali lub nie zawróci w żaden sposób uchodźcy do granicy terytoriów, gdzie jego życiu lub wolności zagrażałoby niebezpieczeństwo ze względu na jego rasę, religie, obywatelstwo, przynależność do określonej grupy społecznej lub przekonania polityczne”. Respektując powyższy zakaz polski prawodawca zakazał wykonywania decyzji o zobowiązaniu do powrotu do czasu doręczenia cudzoziemcowi decyzji ostatecznej w sprawie o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Wykorzystywanie tego przywileju poprzez wnioskowanie o udzielenie ochrony międzynarodowej przez osoby, które nie żywią uzasadnionej obawy przed prześladowaniem, ale obawiają się odesłania z Polski, skłoniło ustawodawcę do wprowadzenia rozwiązań prawnych przeciwdziałających temu zjawisku.

Przykładowo, art. 87 – 89 cb regulują kwestie zatrzymania oraz umieszczenia w strzeżonym ośrodku lub zastosowania w stosunku do osób ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej aresztu dla cudzoziemców. Na ich podstawie można pozbawić wolności cudzoziemca o nieustalanej lub budzącej wątpliwości tożsamości, osobę w celu zebrania informacji, na których opiera się wniosek albo w celu realizacji przekazania zgodnie z tzw. rozporządzeniem Dublin III, jeżeli istnieje znaczne prawdopodobieństwo ucieczki takiej osoby, cudzoziemca w celu wydania lub wykonania decyzji o zobowiązaniu do powrotu, cudzoziemca stwarzającego zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa czy bezpieczeństwa i porządku publicznego. Organy Straży Granicznej mają także możliwość stosowania środków alternatywnych w stosunku do detencji, takich jak: zgłaszanie się w

określonych odstępach czasu do wskazanego organu, wpłata zabezpieczenia pieniężnego czy zamieszkiwanie w wyznaczonym miejscu.

W 2020 r. zatrzymano i osadzono w strzeżonych ośrodkach cudzoziemców lub aresztach dla cudzoziemców 321 cudzoziemców ubiegających się o ochronę międzynarodową, co jest poziomem prawie dwukrotnie wyższym niż w roku 2019 (wówczas zatrzymano, a następnie osadzono 181 osób). Środki alternatywne w stosunku do detencji zastosowano natomiast wobec 157 osób (rok wcześniej było to 1 288 osób).

5. Pomoc dla cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej

Konwencja Genewska nie reguluje kwestii związanych z utrzymaniem przez państwo przyjmujące osób ubiegających się o ochronę międzynarodową. *Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej* przewiduje możliwość udzielania takim osobom pomocy socjalnej i opieki medycznej oraz, fakultatywnie, pomocy w dobrowolnym powrocie do kraju, do którego mają prawo wjazdu czy też pomocy w przeniesieniu do państwa odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. Pomoc socjalna obejmuje pomoc udzielaną w ośrodku lub pomoc udzielaną poza ośrodkiem, polegającą na wypłacie świadczenia pieniężnego na pokrycie we własnym zakresie kosztów pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto osobie, która pokryła koszty pogrzebu cudzoziemca zmarłego w trakcie trwania postępowania, przysługuje zasiłek pogrzebowy.

W 2020 r. w związku z realizacją ww. zadań ustawowych Urząd do Spraw Cudzoziemców wydatkował łączną kwotę 42 070 623,26 zł - o około 9 % mniej niż w roku 2019 (wówczas kwota ta wyniosła 46 323 381,33 zł). Ww. środki zostały przeznaczone między innymi na:

- zakwaterowanie cudzoziemców w ośrodkach – 15 027 866,61 zł,
- umieszczenie i pobyt małoletnich cudzoziemców w placówkach opiekuńczo-wychowawczych – 101 445,40 zł,
- świadczenia o charakterze pieniężnym – 13 802 801,51 zł,
- świadczenia medyczne – 10 999 651,84 zł,
- żywienie systemem zleconym – 1 725 961,26 zł,
- zakup środków żywności – 305 963,43 zł,

- pomoc w dobrowolnym wyjeździe z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
– 5 170,28 zł.

Duża część świadczeń jest udzielana w ośrodkach dla cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej. Według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r. istniało 10 ośrodków: 4 ośrodki własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców (2 recepcyjne i 2 pobytowe) oraz 6 wynajmowanych – tak samo jak w roku poprzednim. Wszystkie ww. ośrodki dysponowały łącznie 1 962 miejscami kwaterunkowymi.

Pod koniec 2020 r. z pomocy Urzędu do Spraw Cudzoziemców korzystały 3 182 osoby, z czego 2 351 osobie udzielano pomocy w postaci świadczenia pieniężnego na pokrycie we własnym zakresie kosztów pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Ogólna liczba osób korzystających z pomocy socjalnej i opieki medycznej była zatem nieco wyższa niż w roku 2019 (wówczas wyniosła ona 2 935 osób).

Zgodnie z *ustawą z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*, Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców może zapewnić pomoc w dobrowolnym powrocie cudzoziemcowi, który po złożeniu wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej zrezygnował z ubiegania się o tę ochronę. W zakresie organizacji pomocy w dobrowolnym powrocie Urząd do Spraw Cudzoziemców współpracuje z Międzynarodową Organizacją do Spraw Migracji (IOM), która realizuje powroty cudzoziemców w oparciu o Porozumienie zawarte pomiędzy Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji RP, a Międzynarodową Organizacją do Spraw Migracji. W 2020 r. z pomocy w ramach współpracy UdSC – IOM w zakresie dobrowolnych powrotów skorzystało w sumie 25 osób (16 z Rosji, 4 z Białorusi, 3 z Angoli, 1 z Gruzji oraz 1 z Libanu). Pomoc w dobrowolnym powrocie organizowana przez IOM finansowana jest z funduszy europejskich oraz środków Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

Należy wskazać, iż Urząd do Spraw Cudzoziemców w ramach swojej właściwości współpracuje z organizacjami pozarządowymi poprzez realizowane projekty, warsztaty i zajęcia aktywizacyjne oraz edukacyjne. Przedstawiciele i wolontariusze organizacji pozarządowych zapewniają pomoc przy odrabianiu lekcji, prowadzą zajęcia językowe, pomoc psychologiczną oraz indywidualne wsparcie psychologiczne dla mieszkańców ośrodków. Pomagają mieszkańcom w redagowaniu dokumentów oraz w zdalnych kontaktach z prawnikami. Cudzoziemcy będący w procedurze o udzielenie ochrony międzynarodowej korzystają między innymi z bezpłatnej pomocy prawnej organizacji pozarządowych takich jak: Instytut na Rzecz Państwa Prawa, Stowarzyszenie Interwencji Prawnej oraz Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć.

Ponadto, Urząd do Spraw Cudzoziemców na wniosek umożliwia organizacjom pozarządowym prowadzenie działań na terenie ośrodków na rzecz cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej. W 2020 r. na terenie ośrodków dla cudzoziemców działały między innymi: Fundacje - Obywatelska Perspektywa, Dialog, Polskie Forum Migracyjne, EMIC, Fundacja dla Wolności, Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu oraz Instytut na Rzecz Państwa i Prawa. W listopadzie 2020 r. w przypadku podmiotów, których obecność na terenie ośrodków nie była niezbędna cofnięto uprzednio wydane zgody na wejście na teren ośrodków, a w przypadku pozostałych podmiotów zastrzeżono możliwość wejścia jedynie osobom zdrowym oraz przy zachowaniu odpowiedniego reżimu sanitarnego. Cudzoziemcom korzystającym z konsultacji psychologicznych i pomocy prawnej umożliwiono kontakt w trybie online.

Działania o charakterze preintegracyjnym, w 2020 r. były w Urzędzie do Spraw Cudzoziemców realizowane przede wszystkim w ramach projektu „*Wsparcie materialne i edukacyjne dla cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej w Polsce*”, współfinansowanego ze środków FAMI. Do dnia 12 października 2020 r. prowadzone były zajęcia

światlicowe adresowane do dzieci w wieku szkolnym, które pozostawały pod opieką Urzędu do Spraw Cudzoziemców oraz zamieszkiwały w ośrodkach. Głównym celem zajęć było zapewnienie aktywnego zagospodarowania czasu dzieci oraz wyzwolenie w nich pozytywnych emocji, tj. poczucia bezpieczeństwa, radości, i zadowolenia. Zajęcia wpływały na rozwój dzieci pod względem społecznym, językowym, motorycznym oraz manualnym. Uczyły prawidłowych postaw społecznych oraz kształtowały umiejętności pokojowego rozwiązywania konfliktów na bazie dialogu i kompromisu.

Urząd do Spraw Cudzoziemców w zakresie swojej właściwości zapewnia także cudzoziemcom korzystającym z pomocy socjalnej naukę języka polskiego i podstawowe materiały niezbędne do jego nauki. Nauka języka polskiego realizowana jest poprzez zajęcia wyrównawcze oraz pomoc w odrabianiu lekcji. Dzieci, które rozpoczynają realizację obowiązku szkolnego na terenie Polski, mają możliwość uczestnictwa w przeznaczonym dla nich kursie języka polskiego, którego celem jest ułatwienie ich adaptacji do społeczności szkolnej, ponadto prowadzone zajęcia zaopatrzone są w elementy realioznawcze i socjokulturowe. W ramach programu opracowany został podręcznik nauczyciela zawierający scenariusze zajęć oraz materiały edukacyjne dla dzieci. Program opracowano ze środków FAMI z projektu „*Wsparcie materialne i edukacyjne dla cudzoziemców ubiegających się o ochronę międzynarodową w Polsce*”. Nauką języka polskiego objęci są także dorośli cudzoziemcy ubiegający się o udzielenie ochrony międzynarodowej i przebywający pod opieką Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Zajęcia prowadzone są w grupach w oparciu o ujednolicony materiał dydaktyczny na poziomach A1 oraz A2 z elementami B1. Programy uwzględniają specyficzne potrzeby komunikacyjne osób ubiegających się o ochronę międzynarodową w Polsce, w tym treści realioznawcze i socjokulturowe. Od sierpnia 2020 r. prowadzone są również kursy nauki języka polskiego jako obcego skierowane do dorosłych cudzoziemców ubiegających się

o udzielenie ochrony międzynarodowej, a zamieszkujących na terenie Warszawy. Ponadto zarówno w ośrodkach własnych, jak i wynajmowanych odbywają się prowadzone przez wykwalifikowanych i doświadczonych nauczycieli zajęcia edukacyjno-adaptacyjne dla dzieci w wieku 3-6 lat.

Wyzwania związane z recepcją, przed którymi stanął Urząd do Spraw Cudzoziemców w obliczu pandemii COVID-19 dotyczyły utrzymania bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego w ośrodkach dla cudzoziemców oraz niedopuszczenia do transmisji wirusa. Podjęto szereg działań ukierunkowanych zarówno na profilaktykę, jak i właściwe reagowanie na zagrożenie epidemiologiczne. Wszystkie działania podejmowane były w porozumieniu z Państwową Inspekcją Sanitarną, Ministerstwem Zdrowia, operatorem medycznym zapewniającym opiekę medyczną cudzoziemcom ubiegającym się o udzielenie ochrony międzynarodowej na terenie RP – firmą Petra Medica, a niektóre również z właściwymi terytorialnie urzędami wojewódzkimi. Pandemia COVID-19 wymusiła dostosowanie istniejących procedur do nowych warunków funkcjonowania. Opracowano materiały edukacyjno-informacyjne dotyczące profilaktyki właściwego zachowania w obliczu COVID-19 oraz rozdystrybuowano je pracownikom i po przetłumaczeniu na zrozumiałe języki cudzoziemcom ubiegającym się o udzielenie ochrony międzynarodowej na terenie Polski. Ponadto na stronie internetowej Urzędu do Spraw Cudzoziemców zamieszczono materiały informacyjne oraz uruchomiono lekarskie teleporady w ramach podstawowej opieki zdrowotnej. Opracowano zalecenia i procedury uwzględniające wytyczne Głównego Inspektora Sanitarnego, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Edukacji Narodowej w zakresie prowadzenia zajęć edukacyjno-adaptacyjnych, języka polskiego oraz świetlicowych prowadzonych na terenie ośrodków. Pracowników ośrodków wyposażono na stałe w środki ochrony osobistej tj.: maski, rękawiczki jednorazowe, fartuchy, wraz z przewidzianą rezerwą bezpieczeństwa oraz

zastosowano rotacyjny system pracy i zasady minimalizacji kontaktu. W obiektach Urzędu do Spraw Cudzoziemców zagwarantowano dostęp do płynów dezynfekujących, wprowadzono zasadę pomiaru temperatury w stosunku do osób wchodzących oraz stworzono specjalny plan wykorzystania infrastruktury na wypadek konieczności odbycia kwarantanny przez mieszkańców ośrodków. Dodatkowo wprowadzono szczególne zasady odkażania ciągów komunikacyjnych, poręczy, włączników światła, oraz klamek.

6. Realizacja *Konwencji Genewskiej i Protokołu Nowojorskiego* w zakresie wydawania uchodźcom dokumentów

Art. 28 ust. 1 *Konwencji Genewskiej* stanowi, że państwa wydają uchodźcom legalnie przebywającym na ich terytoriach dokumenty podróży potrzebne do podróżowania poza ich terytoriami, chyba, że stoją temu na przeszkodzie ważne względy bezpieczeństwa państwowego lub porządku publicznego. Załącznik do *Konwencji Genewskiej* zawiera szczegółowe postanowienia odnoszące się do dokumentów podróży dla uchodźców. Normy te są w Polsce realizowane w całości.

Dokument podróży wydawany uznanym uchodźcom przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców jest zgodny z wzorem określonym we wspomnianym załączniku. Zgodnie z paragrafem 3 załącznika opłaty pobierane za wystawienie dokumentu nie powinny przekraczać najniższych opłat pobieranych za paszporty państwowe. W Polsce całkowicie odstąpiono od pobierania opłat za wydanie dokumentów podróży, o których mowa w *Konwencji Genewskiej*.

Dokument, z wyjątkiem szczególnych lub wyjątkowych przypadków, powinien być wystawiony na możliwie największą liczbę państw (§ 4 załącznika), a okres jego ważności powinien wynosić jeden rok lub dwa lata, w zależności od uznania wydających go władz (§ 5 załącznika). W związku z przepisami *rozporządzenia Rady nr 2252/2004/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. w sprawie norm dotyczących zabezpieczeń i danych biometrycznych w paszportach i dokumentach podróży wydawanych przez Państwa Członkowskie* (Dz. Urz. UE L 385 z dnia 29 grudnia 2004 r.), począwszy od dnia 28 sierpnia 2006 r. dokumenty podróży przewidziane w *Konwencji Genewskiej* wydawane były na okres 1 roku. Zgodnie z ww. rozporządzeniem dokumenty podróży, których okres ważności przekracza 12 miesięcy, muszą zawierać odpowiednio zabezpieczone nośniki pamięci, w których znajdować się mają dane

biometryczne, tj. obraz twarzy i odciski linii papilarnych posiadacza dokumentu. Wymóg ten został spełniony z dniem 29 czerwca 2009 r., w związku z czym dokumenty podróży przewidziane w *Konwencji Genewskiej* zaczęły być wydawane na okres 2 lat.

W roku 2020 Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydał uznanym uchodźcom 538 pierwszych lub kolejnych dokumentów podróży. Beneficjentom ochrony międzynarodowej wydano także 973 karty pobytu (pierwsze lub kolejne). Z kolei dokumentem należnym osobom ubiegającym się o ochronę międzynarodową jest tymczasowe zaświadczenie tożsamości cudzoziemca i takich dokumentów Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydał w 2020 r. 941. Jest to liczba zdecydowanie mniejsza niż w roku 2019, kiedy to wydanych było 681 dokumentów podróży, 1504 karty pobytu oraz 3 062 tymczasowe zaświadczenia tożsamości cudzoziemca.

Od 18 kwietnia 2020 roku obowiązują przepisy *ustawy z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2* (Dz. U. poz. 695) dotyczące okresu ważności tymczasowych zaświadczeń tożsamości cudzoziemca. Zgodnie z ww. ustawą wprowadzającą zmiany w *ustawie z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych* (Dz. U. poz. 374, 567 i 568) ważność tymczasowych zaświadczeń tożsamości cudzoziemca, których okres ważności, o którym mowa w art. 55a ust. 2 i 3 *ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej* upłynął w czasie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, przedłuża się do 30. dnia od odwołania tego ze stanów, który obowiązywał jako ostatni.

Wspomnieć ponadto należy, iż Polska jest stroną *Europejskiego Porozumienia w sprawie zniesieniu wiz dla uchodźców, sporządzonego w*

Strasburgu w dniu 20 kwietnia 1959 r. oraz Europejskiego Porozumienia o przekazywaniu odpowiedzialności za uchodźców, sporządzonego w Strasburgu dnia 16 października 1980 r.

7. Współpraca z Wysokim Komisarzem Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców

Na podstawie art. 35 ust. 1 *Konwencji Genewskiej* państwa obowiązane są do współpracy z Urzędem Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców (UNHCR) lub z każdą inną agencją Narodów Zjednoczonych, która może go zastąpić w pełnieniu jego funkcji, w szczególności w celu ułatwienia jego obowiązku nadzorowania stosowania postanowień Konwencji.

Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przyznaje przedstawicielowi UNHCR szereg uprawnień, między innymi prawo swobodnego kontaktowania się z cudzoziemcem, dostęp do informacji o przebiegu postępowania, dostęp do akt sprawy oraz prawo składania do akt sprawy opinii, dokumentów i materiałów.

W roku 2020, podobnie jak w poprzednich latach, Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców współpracował z Przedstawicielstwem UNHCR w Polsce we wszystkich istotnych dla uchodźców i osób ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej kwestiach. Opinie UNHCR na temat sytuacji w krajach pochodzenia wnioskodawców były uwzględniane w toku postępowań o udzielenie ochrony międzynarodowej.

UNHCR udzielał Urzędowi do Spraw Cudzoziemców cennego wsparcia w związku z istniejącą sytuacją epidemiologiczną. W dniu 29 kwietnia br. odbyło się spotkanie zdalne z udziałem UNHCR oraz przedstawicieli Departamentu Postępowań Uchodźczych na temat praktycznych aspektów prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej w czasie pandemii. Ponadto UNHCR przekazał do wiadomości i wykorzystania dokument „*Practical Recommendations and Good Practice to Address Protection Concerns in the Context of the COVID-19 Pandemic*”.

8. Realizacja *Konwencji Genewskiej* oraz *Protokołu Nowojorskiego* w kontekście przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej

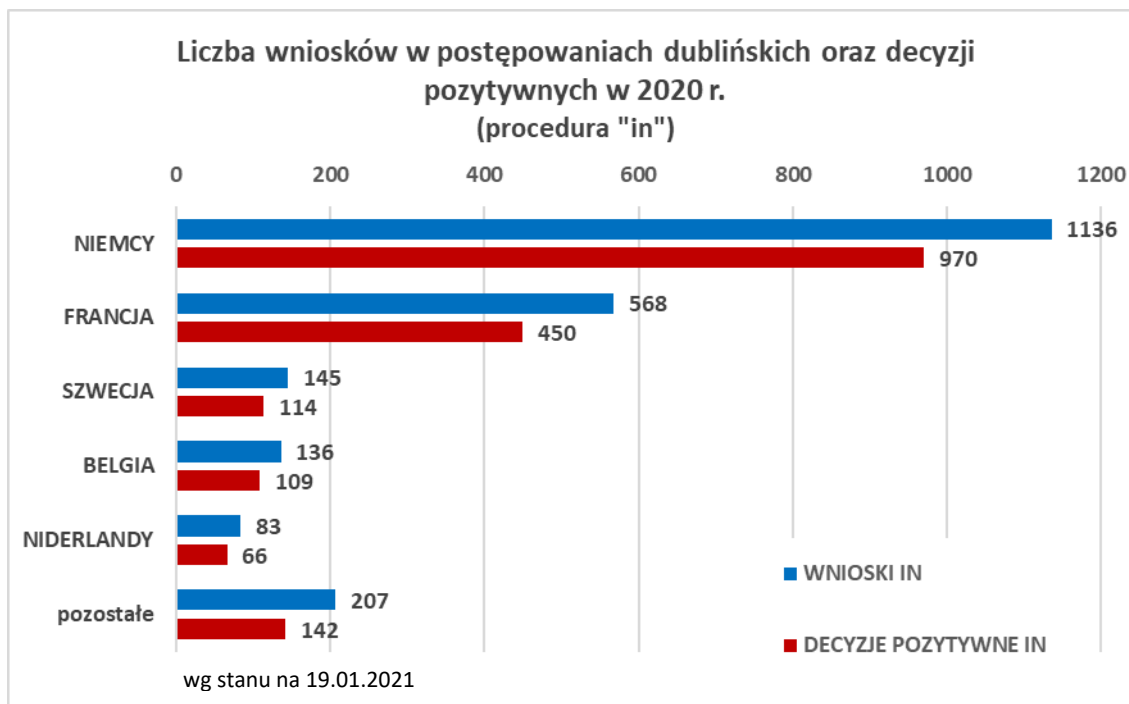
Wraz z akcesją do Unii Europejskiej Polskę zaczęło obowiązywać między innymi *rozporządzenie Rady (WE) nr 343/2003 z dnia 18 lutego 2003 r. ustanawiające kryteria i mechanizmy określania Państwa Członkowskiego, które jest odpowiedzialne za rozpatrzenie wniosku o azyl złożonego w jednym z Państw Członkowskich przez obywatela kraju trzeciego* (Dz. Urz. WE, Nr L 50 z dnia lutego 2003 r.). Począwszy od dnia 1 stycznia 2014 r. do kwestii odpowiedzialności za rozpatrzenie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej stosuje się *rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca (wersja przekształcona)* (Dz. Urz. UE L 180 z 29.06.2013, str. 31).

Rozporządzenie zakłada odpowiedzialność tylko jednego państwa członkowskiego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. Cudzoziemiec, który złoży kolejny wniosek w innym państwie stosującym rozporządzenie zostanie przekazany do państwa, które jest odpowiedzialne za rozpatrzenie jego wniosku, według kryteriów w nim zawartych. Podczas ustalania odpowiedzialności państwa za rozpatrzenie wniosku bierze się pod uwagę między innymi okoliczności związane z wjazdem i pobytem cudzoziemca na terytorium państw stosujących rozporządzenie oraz możliwość połączenia cudzoziemca z członkami rodziny, którzy otrzymali ochronę międzynarodową w innych państwach.

Dotychczasowe doświadczenie pokazuje, iż Polska jest często traktowana przez cudzoziemców jako kraj tranzytowy, a rzeczywistym celem sporej części

osób ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej w Polsce jest zalegalizowanie pobytu w innych krajach, które gwarantują dostęp do jak najwyższych świadczeń socjalnych. Tymczasem rozporządzenie, po wjeździe cudzoziemca do Polski i złożeniu wniosku, praktycznie uniemożliwia mu skuteczne ubieganie się o ochronę międzynarodową w kolejnych państwach je stosujących.

W 2020 r. w oparciu o przepisy ww. rozporządzenia do Polski skierowano z innych państw 2 275 wniosków. Najwięcej wniosków skierowały do Polski: Niemcy – 1 136 wniosków, Francja – 568 wniosków, Szwecja – 145 wniosków i Belgia – 136 wniosków. Pozytywnie rozpatrzonych zostało 1 851 wniosków (około 81%). W 2020 r. do Polski zostało przekazanych 222 cudzoziemców.

Polska wystosowała do innych państw 179 wniosków, najwięcej do Niemiec – 39, Grecji – 36, Rumunii – 28 i Francji – 18. 97 wniosków zostało rozpatrzonych pozytywnie (około 54%). W 2020 r. z Polski do innych państw stosujących rozporządzenie przekazano 16 osób.

Powyższe dane wskazują, iż w stosunku do 2019 r. (3 984 wnioski, 3 218 decyzji pozytywnych – około 81%, 687 przekazanych cudzoziemców) w ubiegłym roku spadła liczba wniosków kierowanych do Polski z innych państw oraz liczba przekazania, natomiast procent pozytywnie załatwionych spraw był dokładnie taki sam.

W zakresie postępowań typu „out” widoczne były tendencje spadkowe w zakresie liczby złożonych przez Polskę do innych państw wniosków (2019 r. – 201 wniosków), spadek odnotowano także w odniesieniu do uznawalności (2019 r. – około 60%) oraz liczby przekazanych cudzoziemców (2019 r. - 38 osób).

Tendencje spadkowe obserwowane w 2020 r. w zakresie procedury dublińskiej są konsekwencją nie tylko mniejszej liczby cudzoziemców ubiegających się o ochronę międzynarodową, ale także dużo mniejszej mobilności osób, które złożyły takie wnioski, co wynikało przede wszystkim z wprowadzanych w związku z pandemią koronawirusa ograniczeń w przemieszczaniu się.

Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest zgodna z obowiązującymi w Unii Europejskiej aktami prawnymi w dziedzinie uchodźstwa. Do ustawy transponowano przepisy:

- *dyrektywy Rady nr 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów zapewniania ochrony czasowej w przypadku masowego napływu uchodźców oraz w sprawie działań podejmowanych w celu rozłożenia wysiłków między państwami członkowskimi w celu przyjęcia tych osób, a konsekwencjami tego przyjęcia* (Dz. Urz. WE nr L 212, z dnia 7 sierpnia 2001 r.);

- *dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony* (Dz. Urz. UE L 337 z 20.12.2011, str. 9);

- *dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (wersja przekształcona)* (Dz. Urz. UE L 180 z 29.06.2013, str. 60);

- *dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową (wersja przekształcona)* (Dz. Urz. UE L 180 z 29.06.2013, str. 96);

- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca (wersja przekształcona).

Konsekwencją członkostwa Polski w Unii Europejskiej jest nie tylko konieczność dostosowywania przepisów prawa krajowego do regulacji unijnych, lecz również możliwość korzystania z unijnych funduszy, w tym Funduszu Azylu, Migracji i Integracji (FAMI).

W 2020 r. Urząd do Spraw Cudzoziemców realizował następujące projekty współfinansowane ze środków FAMI:

- Remont ośrodka w Lininie nr 18/1-2015/BK-FAMI;*
- Wizyty studyjne pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców nr 10/1-2015/BK-FAMI;*
- Wsparcie materialne i edukacyjne dla cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej w Polsce nr 8/1-2015/BK-FAMI;*
- Zwiększenie zdolności pracowników DPU UDSC do zbierania, gromadzenia, analizy i rozpowszechniania informacji o krajach pochodzenia, 2017-2022 nr 2/1-2015/BK-FAMI;*
- Opracowanie i wdrożenie długofalowej strategii komunikacyjnej Urzędu do Spraw Cudzoziemców nr 6/1-2015/BK-FAMI;*
- Adaptacja siedziby Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby obsługi cudzoziemców nr 1/4-2017/BK-FAMI;*
- Remont Punktu Przyjmowania Wniosków od Cudzoziemców przy ul. Taborowej 33 nr 2/4-2017/BK-FAMI;*
- Remont ośrodka w Czerwonym Borze nr 5/1-2015/BK-FAMI;*

- *Modernizacja Systemu Pobyt v.2 oraz infrastruktury teleinformatycznej, wykorzystywanej przy Systemie Pobyt v.2 i Krajowym Systemie Konsultacyjnym nr 1/3-2017/BK-FAMI;*

- *Migracyjne Centrum Analitycznego nr 3/8-2018/BK-FAMI;*

- *Remont ośrodka w Białej Podlaskiej nr 4/1-2015/BK-FAMI;*

- *Modernizacja Systemu Pobyt v.2 w zakresie wykonania systemu elektronicznej rejestracji cudzoziemców – SERCE nr 2/8-2018/BK-FAMI (zakończony w 2020 r.);*

- *Modernizacja Systemu Pobyt v.2 w zakresie utworzenia modułu obsługi spraw nr 1/8-2018/BK-FAMI.*

Dodatkowo Urząd do Spraw Cudzoziemców występował w roli partnera w projekcie *Pomoc w dobrowolnym powrocie i reintegracji* realizowanym przez Międzynarodową Organizację do Spraw Migracji nr 1/9-2019/FAMI.

9. Zakończenie

W ocenie Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców Rzeczpospolita Polska w 2020 r. zrealizowała w całości zobowiązania wynikające z *Konwencji Genewskiej* i *Protokołu Nowojorskiego*.

10. Załączniki (tabele statystyczne)

Tabela 1: Liczba wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonych w 2020 r. i objętych nimi osób

OBYWATELSTWO	wnioski	osoby
	AFGANISTAN	113
ALGERIA	8	8
ANGOLA	2	5
ARMENIA	16	30
AZERBEJDŻAN	9	20
BANGLADESZ	3	3
BEZ OBYWATELSTWA	12	13
BIAŁORUŚ	310	407
BRAZYLIA	1	1
BUŁGARIA	4	4
BURKINA FASO (D. GÓRNA WOLTA)	1	1
CHILE	3	3
CHINY	3	3
DEMOKRATYCZNA REPUBLIKA KONGA	1	1
DŻIBUTI	1	1
EGIPT	9	9
ERYTREA	6	6
ETIOPIA	1	1
FILIPINY	1	2
FINLANDIA	1	2
FRANCJA	1	1
GAMBIA	2	2
GHANA	3	3
GRUZJA	34	61
GWINEA	1	1
INDIE	5	5
IRAK	41	46
IRAN	18	19
JEMEN	6	14
JORDANIA	1	1
KAMERUN	4	4
KANADA	0	1
KAZACHSTAN	11	25
KIRGISTAN	10	30
KOMORY	1	1
KONGO	4	6
KOSOWO	1	2
KUBA	5	7
LIBAN	3	3
LIBIA	4	6
LITWA	1	1
MALI	1	1
MAROKO	10	10
MOŁDAWIA	4	6
MONGOLIA	3	4
NEPAL	1	3
NIEMCY	1	1
NIEOKREŚLONE	4	5

NIGERIA	11	11
PAKISTAN	9	12
PALESTYNA	1	1
ROSJA	504	1283
<i>w tym Czeczenia</i>	<i>428</i>	<i>1098</i>
SERBIA	2	2
SOMALIA	6	6
SRI LANKA	10	10
STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI	1	1
SUDAN	2	2
SYRIA	38	40
TADŻYKISTAN	36	87
TANZANIA	1	3
TUNEZJA	4	4
TURCJA	51	74
TURKMENISTAN	2	2
UGANDA	2	2
UKRAINA	214	317
UZBEKISTAN	10	11
WENEZUELA	11	14
WIETNAM	10	10
WYBRZEŻE KOŚCI SŁONIOWEJ	1	1
ZIMBABWE	1	1
Suma	1612	2803

Tabela 2: Liczba osób objętych wnioskami o udzielenie ochrony międzynarodowej w 2020 r. – wnioski pierwsze i kolejne

OBYWATELSTWO	PIERWSZE	KOLEJNE	RAZEM
AFGANISTAN	119	1	120
ALGERIA	5	3	8
ANGOLA	1	4	5
ARMENIA	11	19	30
AZERBEJDŻAN	4	16	20
BANGLADESZ	1	2	3
BEZ OBYWATELSTWA	10	3	13
BIAŁORUŚ	387	20	407
BRAZYLIA	1	-	1
BUŁGARIA	-	4	4
BURKINA FASO (D. GÓRNA WOLTA)	-	1	1
CHILE	3	-	3
CHINY	3	-	3
DEMOKRATYCZNA REPUBLIKA KONGA	-	1	1
DŻIBUTI	1	-	1
EGIPT	8	1	9
ERYTREA	6	-	6
ETIOPIA	1	-	1
FILIPINY	2	-	2
FINLANDIA	-	2	2
FRANCJA	-	1	1
GAMBIA	2	-	2
GHANA	1	2	3
GRUZJA	25	36	61
GWINEA	-	1	1
INDIE	3	2	5
IRAK	39	7	46
IRAN	12	7	19
JEMEN	10	4	14
JORDANIA	1	-	1
KAMERUN	3	1	4
KANADA	-	1	1
KAZACHSTAN	10	15	25
KIRGISTAN	5	25	30
KOMORY	1	-	1
KONGO	5	1	6
KOSOWO	2	-	2
KUBA	1	6	7
LIBAN	3	-	3
LIBIA	6	-	6
LITWA	-	1	1
MALI	1	-	1
MAROKO	7	3	10
MOŁDAWIA	2	4	6
MONGOLIA	4	-	4
NEPAL	3	-	3
NIEMCY	-	1	1
NIEOKREŚLONE	4	1	5
NIGERIA	5	6	11
PAKISTAN	8	4	12

PALESTYNA	1	-	1
ROSJA	502	781	1283
<i>w tym Czeczenia</i>	<i>b/d</i>	<i>b/d</i>	<i>b/d</i>
SERBIA	-	2	2
SOMALIA	6	-	6
SRI LANKA	9	1	10
STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI	1	-	1
SUDAN	2	-	2
SYRIA	38	2	40
TADŻYKISTAN	43	44	87
TANZANIA	3	-	3
TUNEZJA	4	-	4
TURCJA	71	3	74
TURKMENISTAN	1	1	2
UGANDA	1	1	2
UKRAINA	98	219	317
UZBEKISTAN	7	4	11
WENEZUELA	14	-	14
WIETNAM	7	3	10
WYBRZEŻE KOŚCI SŁONIOWEJ	1	-	1
ZIMBABWE	1	-	1
SUMA	1536	1267	2803

Tabela 3: Liczba osób, wobec których Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydał w 2020 r. decyzję w postępowaniu o udzielenie ochrony międzynarodowej

OBYWATELSTWO	STATUS UCHODźCY	OCHRONA UZUPEŁNIAJĄCA	ZGODA NA POBYT TOLEROWANY	NEGATYWNA	UMORZENIE	SUMA
AFGANISTAN	5	14	-	-	49	68
ALGERIA	-	-	-	7	2	9
ANGOLA	-	-	-	4	1	5
ARMENIA	-	1	-	15	16	32
AZERBEJDŹAN	-	-	-	25	6	31
BANGLADESZ	-	-	-	10	-	10
BEZ OBYWATELSTWA	4	-	-	2	7	13
BIAŁORUŚ	8	73	-	21	28	130
BRAZYLIA	-	-	-	1	-	1
BUŁGARIA	-	-	-	-	4	4
CHILE	-	-	-	-	3	3
CHINY	1	-	-	-	3	4
DEMOKRATYCZNA REPUBLIKA KONGA	-	-	-	2	-	2
DŹIBUTI	-	-	-	-	1	1
EGIPT	2	-	-	13	1	16
ERYTREA	-	1	-	-	1	2
ETIOPIA	-	-	-	2	1	3
FINLANDIA	-	-	-	-	2	2
FRANCJA	-	-	-	-	1	1
GAMBIA	-	-	-	1	3	4
GHANA	-	-	-	1	-	1
GRUZJA	-	-	-	57	27	84
GWINEA	-	3	-	6	-	9
INDIE	-	-	-	14	3	17
IRAK	-	6	-	9	11	26
IRAN	10	-	-	15	8	33
JEMEN	-	7	-	-	-	7
JORDANIA	-	-	-	1	-	1
KAMERUN	-	-	-	2	1	3
KANADA	-	-	-	1	-	1
KAZACHSTAN	2	3	-	23	3	31
KIRGISTAN	3	-	-	39	1	43
KOLUMBIA	-	-	-	1	-	1
KONGO	-	-	-	2	-	2
KOSOWO	-	-	-	2	-	2
KUBA	-	-	-	8	2	10
LIBAN	-	-	-	6	10	16
LIBIA	-	4	-	1	3	8
LITWA	-	-	-	-	1	1
MALI	-	-	-	-	1	1
MAROKO	-	-	-	1	8	9
MOŁDAWIA	-	-	-	7	1	8
MONGOLIA	-	-	-	-	1	1
NEPAL	-	3	-	2	-	5
NIEMCY	-	-	-	-	1	1
NIEOKREŚLONE	-	-	-	1	2	3
NIGERIA	-	-	5	9	2	16
PAKISTAN	3	-	-	11	2	16
PALESTYNA	-	1	-	-	2	3
ROSJA	15	51	8	1295	712	2081
<i>w tym Czeczenia</i>	8	44	8	1109	616	1785

SENEGAL	-	-	-	-	1	1
SERBIA	-	-	-	1	2	3
SIERRA LEONE	-	6	-	1	-	7
SOMALIA	-	2	-	-	1	3
SRI LANKA	-	-	-	3	-	3
STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI	-	-	-	1	-	1
SUDAN	-	-	-	2	1	3
SYRIA	12	2	-	1	9	24
TADŻYKISTAN	1	26	-	63	34	124
TAJLANDIA	-	-	-	1	-	1
TANZANIA	-	-	-	2	-	2
TOGO	-	-	-	1	-	1
TUNEZJA	-	-	-	1	4	5
TURCJA	85	-	-	25	12	122
TURKMENISTAN	7	-	-	-	1	8
UGANDA	-	-	-	-	1	1
UKRAINA	3	18	3	314	38	376
UZBEKISTAN	-	-	-	7	5	12
WENEZUELA	-	1	-	-	-	1
WIETNAM	-	-	-	8	3	11
WYBRZEŻE KOŚCI SŁONIOWEJ	-	-	-	-	1	1
Suma	161	222	16	2048	1044	3491

Tabela 4: : Liczba osób, wobec których Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydał w 2020 r. decyzję o pozbawieniu ochrony międzynarodowej

Obywatelstwo	POZBAWIENIE STATUSU UCHODŹCY	POZBAWIENIE OCHRONY UZUPEŁNIĄJĄCEJ	RAZEM
ROSJA	11	95	106
SRI LANKA	1	-	1
Suma	12	95	107

Tabela 5: Stosowanie Rozporządzenia Dublin III w 2020 r.

PAŃSTWO STRONA	WNIOSKI IN	DECYZJE POZYTYWNE IN	TRANSFERY IN	WNIOSKI OUT	DECYZJE POZYTYWNE OUT	TRANSFERY OUT
AUSTRIA	30	24	8	3	-	-
BELGIA	136	109	3	-	1	-
BUŁGARIA	-	-	-	5	5	-
CHORWACJA	-	-	-	-	-	-
CYPR	-	-	-	1	1	-
CZECHY	50	42	6	2	1	1
DANIA	17	10	1	2	2	-
ESTONIA	-	-	-	2	2	-
FINLANDIA	6	5	-	4	2	2
FRANCJA	568	450	21	18	12	3
GRECJA	2	1	-	36	-	-
HISZPANIA	8	5	-	2	2	-
IRLANDIA	3	2	-	-	-	-
ISLANDIA	1	-	-	-	-	-
LIECHTENSTEIN	-	-	-	-	-	-
LITWA	13	10	2	7	8	-
LUKSEMBURG	3	-	1	-	-	-
ŁOTWA	1	-	-	1	1	-
MALTA	3	-	-	1	1	-
NIDERLANDY	83	66	9	7	5	1
NIEMCY	1136	970	134	39	27	6
NORWEGIA	15	9	8	1	1	-
PORTUGALIA	-	-	-	-	-	-
RUMUNIA	1	-	-	28	18	1
SŁOWACJA	1	-	-	-	-	-
SŁOWENIA	1	-	-	2	1	-
SZWAJCARIA	21	18	3	3	2	-
SZWECJA	145	114	26	6	4	2
WĘGRY	-	-	-	1	-	-
WIELKA BRYTANIA	19	10	-	1	-	-
WŁOCHY	12	6	-	7	1	-
Razem	2275	1851	222	179	97	16